

Bilaga 2.

Läkarutbildningens innehåll

Patientsäkerhet – har staten gett tillräckliga förutsättningar för en hög patientsäkerhet? (RiR 2015:12)

Bilaga 2

Läkarutbildningens innehåll

De nationella målen för läkarexamen anges i en bilaga till högskoleförordningen (1993:100), den så kallade examensordningen.¹ I den anges kraven för såväl generella examina som yrkesexamina, och den är statens verktyg för att styra högskoleutbildningen. Lärosäten som har rätt att utfärda läkarexamen har även möjlighet att besluta om lokala mål som ett sätt att profilera utbildningen. De nationella målen i examensordningen är tillsammans med de lokala målen grunden för hur de olika programmen planeras. Detta ska i sin tur ligga till grund för kursmål som konkretiseras i kurs- eller utbildningsplanerna.

Riksrevisionens genomgång av utbildningsplaner för läkarutbildningen vid de sju lärosäten som erbjuder läkarutbildning visar överlag på begränsade riktade utbildningsinslag av patientsäkerhet. Därför har Riksrevisionen utöver en genomgång av utbildningsplaner, även skickat frågor per e-post till programansvariga och kursansvariga för läkarutbildningen vid landets sju lärosäten.

Svaren från företrädare för läkarutbildningen visar att förekomsten av riktade patientsäkerhetskurser i läkarutbildningen är begränsad.² Till stor del erbjuds studenter enstaka föreläsningar och seminarier under utbildningens senare del, främst inom de kliniska kursmomenten och då ofta inom den verksamhetsförlagda utbildningen i vården. Föreläsningarna är ofta valbara och ingår i en fördjupande utbildningsdel under utbildningens senare del under namn som till exempel professionell utveckling, ledarskap eller interprofessionellt lärande.

En allmän synpunkt från företrädare vid flera lärosäten är att patientsäkerhet som begrepp är mycket brett och att såväl nationella utbildningsmål som lärosätets egna mål för läkarutbildningen syftar till att säkerställa att den utexaminerade individen har förutsättningar att kunna arbeta patientsäkert.

Ett lärosäte utmärker sig och har nyligen infört mer strukturerade utbildningsmoment inom patientsäkerhet på samtliga medicinska utbildningar. Inom den medicinska fakulteten vid *Lunds universitet* har studenter erbjudits sammansatta kurser i patientsäkerhet inom samtliga medicinska utbildningar, däribland läkarprogrammet. Kurserna har pågått som försöksverksamhet 2010–2013 och har från och med 2014 integrerats i det ordinarie kursutbudet.³ Här avses inte till exempel klinisk färdighetsträning eller förmåga att utifrån inhämtad medicinsk fackkunskap utföra sina uppgifter på ett korrekt sätt i en traditionellt klinisk mening. I

¹ Allmänna mål för utbildning på avancerad nivå anges i 1 kap. 9 § högskolelagen (1992:1434) medan de specifika målen för vad de studerande ska ha uppnått för att erhålla läkarexamen anges i examensbeskrivningen för läkarexamen enligt examensordningen i bilaga 2 högskoleförordningen (1993:100). Källa: SOU 2013:15, s. 102.

² Riksrevisionens frågor till sju lärosäten per e-post, 2014-10-20.

³ Kirkhorn (2013) samt telefonintervju med företrädare för Medicinska fakulteten, Lunds universitet, 2014-10-21. Även sjuksköterskeprogrammet vid Malmö högskola har en utbildningsplan med ett tydligt patientsäkerhetsfokus i hela utbildningen. Källa: *Säker vård i sjuksköterskeutbildningen*, Institutionen för vårdvetenskap, Fakulteten Hälsa och samhälle, Malmö högskola. 2013-11-01.

stället handlar det om att utveckla en medvetenhet och ett förebyggande förhållningssätt till risker i vården, kunskap om orsaker till att fel och misstag begås samt hur man kan agera för att förhindra att dessa får allvarliga konsekvenser.

Örebro universitet fick rätt att utfärda läkarexamen först 2010 och har inslag av patientsäkerhet under termin 4 och 8. Enligt lärosätets planeringsunderlag är det tänkt att lärosätet ska använda underlag som till exempel WHO:s förslag på patientsäkerhetsundervisning för läkarutbildningar, Europeiska kommissionens policydokument om patientsäkerhet men även Berwick med flera (2013) som grund.⁴ Även för termin 11 finns en övergripande plan för moment med bäring på patientsäkerhet.⁵

Företrädare för läkarprogrammet vid *Karolinska Institutet* bedömer att patientsäkerhetsperspektivet genomsyrar flera kurser eller kursmoment utan att det finns hela moment som enbart fokuserar på detta.⁶ Företrädaren menar att patientsäkerhet är i fokus främst i de kliniska kurserna och i synnerhet inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Ett exempel på ett sådant kliniskt kursmoment är inom klinisk medicin med inriktning mot kirurgi, där olika fall diskuteras utifrån komplikationer varav vilka som hade kunnat undvikas. Ett annat exempel är kliniska kursmoment inom neurologi där olika delar i patientsäkerhetsarbetet enligt patientsäkerhetslagen diskuteras,

Enligt en företrädare för läkarprogrammet vid *Umeå universitet* bedrivs patientsäkerhetutbildning integrerat med annan undervisning och således inte som en separat kurs.⁷ Till största del handlar om medicinska kursmoment inom kommunikation, vårdhygien, teamarbete och riskhantering. Företrädaren menar att kunskap och förståelse om lex Maria-lagstiftningen (termin 11) i kombination med god medicinsk fackkunskap i hela utbildningen, samt väl förankrad värdegrund och förmåga att kommunicera i en vårdssituation (till exempel termin 8 och 9 i simulatormiljö), tillsammans skapar förutsättningar för studenternas förmåga att upptäcka, reagera och förhoppningsvis förhindra tillbud och vårdskador.

Vid *Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet* ges inga riktade kurser i patientsäkerhet vid läkarutbildningen eftersom detta enligt dem involveras i samtliga kliniska kurser på samma sätt som kommunikation, etik, ledarskap, journalföring och sekretesshantering. Kommunikation genom interprofessionellt lärande ses som en viktig del i patientsäkerhet.⁸

Uppsala universitet erbjuder inte heller separata kurser om patientsäkerhet. Dock erbjuds både föreläsning och seminarium termin 10 om professionell utveckling och inom ramen för detta erbjuds en föreläsning i ledarskapsutbildning. Arbete med ett så kallat interprofessionellt lärande pågår inom läkarprogrammet, där syftet är att skapa bättre förståelse för och

⁴ WHO (2011) *Patient safety curriculum guide: multi-professional edition*.

⁵ E-post från Örebro universitet (ansvarig för frågor om professionell utveckling, Institutionen för läkarutbildningen), 2014-10-20.

⁶ E-post från Karolinska Institutet (en sammanfattning från kursansvariga för de olika terminerna på läkarprogrammet), 2014-11-27.

⁷ E-post (promemoria) från Umeå universitet (ordförande i programrådet för läkarutbildningen), 2014-11-24.

⁸ E-post från Sahlgrenska akademien (ordförande för läkarprogramkommittén), 2014-10-30.

förmåga att kunna arbeta tillsammans i vårdteam och interagera med andra yrkeskategorier i verksamheten.⁹

Linköpings universitet erbjuder inga riktade kurser i patientsäkerhet mer än en föreläsning termin 8.¹⁰

⁹ E-post från programstudierektor för läkarprogrammet vid Uppsala universitet, 2014-10-31.

¹⁰ E-post från biträdande programansvarig för läkarutbildningen vid Linköpings universitet, 2014-10-23.